

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Responsa De Ivre Canonico Præsertim Novissimo

Zype, Frans van den
Antverpiæ, M. DC. XLV.

De purgatione canonica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73071)

De purgatione canonica.

RESPONSVM I.

Clericus an tortura subijci possit; quâ causâ, & modo?

1. Capitalis poena aduersus iudicem leuit de causa torquentē.

Periculosum sanè probandi genus est tortura: eoque grauior illius abusus. tormenta illa gubernat dolor, inquit Cicero pro Sylla, regit quæstio, flectit libido, corrumpit spes, informat metus, ut in tot rebus & angustijs nihil veritati loci relinquatur. Igitur ne facillè Iudices ad quæstiones & tormenta profillirent, capitalem poenam in eos statuerunt Imperatores, qui aliquem per iniuriam aut torqueri prohibitum tormentis subiecissent l. de curionis. 6. C. de quæstion. quam poenam plerumque DD. mitigant, vt arbitraria sit, si absit malitia.

2. Clericus torqueri an possit?

Primò igitur quæsitum est an clericus torqueri possit? in qua re quàm dissidentes & distinguentes sint opiniones, videri potest apud Farinacium de iudicijs, & tortura q. 41. plurimum est, vt non possit. argumento militis, de quo id iure decisum est. in l. desertorem. 6. 1. D. de re militar. l. milites. C. de quæst. argumentum autem huiusmodi validum esse multis docet Euerard. in loc. legal. à milite armata militia ad militem calesis militia, & in terminis n. 10. clericum non posse torqueri, ex priuilegio militis, quod ei communicatur. nec sanè argumentum hoc facillè rejici potest, sicubi contrarium in iure non sit decisum. Non esse autem per canones id difertè permissum rectè dixit Abbas antiquus, (vt plures referunt in c. 1. X. dep. nisi in infamato) patebitque si examinauerimus ea iuris loca, quæ in contrarium citantur. videlicet. d.

c. 1. X. de poss. c. si constituerit. X. de accus. c. illi qui. 5. q. 5. l. presbyteri. & Auth. seq. C. de Epif. & cler.

3. Executio tur canones qui videntur permittere.

Igitur d. c. illi qui ne iota quidem habet de clerico. & dicit tantum quod veritatem religiosus (alij legunt rigorosus) tortor diuersis cruciatibus è tenebris exigere debet.

Dices agi ibi de accusatione Episcoporum; hos, vt & communes clericos, à laicis accusari non posse. c. vt pluribus. X. de accus. agi, ergo de clericis in eos torquendis: Resp. 1. plures pati exceptiones id quod pro maiori assumitur. 2. de torquendis ob testimonium, non ob suum crimen: 3. in alium torqueri numquam posse hominem liberum, nisi vacillet. l. 15. D. de quæst. & in d. l. presbyteri expressè dicitur sacerdotes non torquendos in alium. vt illud ademptum esse priuilegium obscuris verbis dicendum non sit. ita vt sanè hic locus nihil conuincat.

Sed neque in d. c. X. depositi. clerici mentio est. sed vir Belial dicitur ibi furtum fecisse; loculos habens conueniendus, non ecclesia. & dicit Pontifex se mandasse illum sub quæstionibus ad rationem poni; etiam, si oportuerit, vinculis alligatum: aiunt glossa, Panorm. Sabar. alij furem fuisse hunc canonicum, nomine Belial: non id dicit Pontifex: ratio decisionis facit, vt dicendum sit fuisse ecclesiæ ministrum, seruum, mancipium, apud quod depositum; personam eius obligare, non ecclesiam dicitur. vt refert Sabarell. in ciuitate Senensi hospitale fuisse, in quo aliquis ad hospitum deposita conseruanda fuerit constitutus. & primis sæculis penes ecclesias, præsertim collegiatis hospitalia erant: præsentibus ibi-bem clericis. tales ministros fuisse apud Londonensem ecclesiam cuius Episcopo scribit Alex. III. (cuius tempore ecclesiæ seruos & mancipia affatim adhuc habebant)

bebant) fuisse, de quo ibidem agitur. clericum autem aut canonicum fuisse non conuincit textus. nominatum autem fuisse Belial quam minimè verisimile est. cum nomen dæmonis sit. quæ conuentio Christi ad Belial? 2. Cor. 6. hinc Scriptura sapius filios Belial, viros Belial nominat. Semei Dauid maledictione pessima 2. Reg. 16. virum sanguinum, & virum Belial nominat: quod rapuerit regnum Saul, eo modo procul dubio accipiendus est Alex. in d. c. 1. virum Belial nominasse eum, qui Episcopi thesaurum furatus erat. Dici etiam potest iussu Pontificis, non ex lege seu canone factum, quod in d. c. refertur. quo quid opus, si lege & via regia iudici poterat? sed in torqueri prohibitis consulitur, & decernit Princeps. l. nullus, C. ad leg. lul. maiest.

In d. c. si confiterit X. de accusat. agitur de sacerdote quidem, sed de facto tantum, quærendo dicitur, si a rationem positus, sine coactione fuerit confessus: non autem permittitur ibi, vt quæstioni subijciatur. quin imo sensus verior videtur, vt ostentata ei tantum fuerint tormenta ad terrorem, vt in minoribus solet l. 1. §. impuberi. D. ad. syllan. & in torqueri prohibitis admittit Farin. n. 104. nam additur, sine coactione fuerit confessus, cum tormenta cogant, & extant, vt in d. c. illi dicitur. sed & ibid. §. ceterum. casu quo non ad tempus commendata, sed perpetuo collata ecclesia dicitur, de crimine non conuictum iubet in pace dimitti: non quæstioni subijci. & dicere Interpretes solent purgationem canonicam in vicem quæstionis à canonicis introductam videri.

Denique d. lex presbyteri discretè sacerdotem in alium non torquendum dicit: in inferioribus clericis leges communes vult obtinere. & in Auth. seq. sacerdotes perituros in monasterium vult de-

trudi: inferiores legitimis, seu communibus poenis subdi. sed multa huiusmodi de clericis à Iustiniano ordinata canones non receperunt: nec vllus vsus hodie admittit clericum vt testem torqueri: & hic de crimine sacerdoti imposito quæritur, nec est aliquis canon, qui discretè satis admittat, aduersus argumentum d. l. milites.

Enimvero quoniam miles ignominiosè missus potest torqueri: l. milites. C. de quest. etiam clericum turpitudine vitæ maculatum posse censet Sabarella. in c. cum in contemptat. X. de reg. iur. quamvis fortè rectius compararet clericum depositum, & priuilegio exutum, vt in doctore exigit Farin. n. 44. quali casu saltè iurisdictione absum non esse iudicem ecclesiasticum ad euleum quem damnantem aliàs iudicatum ait Chopin. de sac. pol. l. 2. t. 3. n. 11.

Quod enim aiunt eos, qui scelus committunt, dignitate excidere, priuilegioque; non obstat: quia dum quæstio institui per tormenta debet, nondum constat esse tales, vt aliàs oporteret, l. 1. §. si quis dicatur. D. de quæstion. c. cum secundum, 19. De heret. in 6. nam alioqui ratio hæc petit principium, vt dici solet, & pro causa assumit id ipsum, quod quæritur.

Porro & ex alio capite infamiam clericis communiter requirunt, quia non præcedente infamia inquiri non possunt. de qua re in c. qualiter. X. de accus. sed non ideo quicumque infamati, vel inquisiti torqueri possunt. nam nec sine infamia non priuilegiati inquiri possunt: debet tamen differentia manere inter priuilegio donatum, & eo carentem.

De causa nunc & modo torquendi vt agamus; capitalem esse oportet. l. 1. §. D. de quest. vt homicidij in laico l. 1. §. si quis eod. porro clericus etiam conuictus ob homicidium præsertim non qualificatum,

catum, degradari realiter per canones non potest, & curiæ seculari tradi, vt morti detur, sed presbyter annis 12. poenitet. *c. si quis homicidium d. 50. c. si quis viduum. c. voluntate. ibid.* nisi fuerit incorrigibilis. & hoc omnes admittunt, inquit Farinac. *de inquisit. l. 1. t. 1. q. 8. n. 80.* non igitur torqueri potest. ne modus probandi grauior sit præscripto puniendi. quod ab surdissimum foret. *VVeſenbec. in parati. n. 5. de quest.*

Sed quoniam communius itum est in eam sententiam, vt in causa capitali criminali non tantum, sed & tam Panorm. quam Sabarell. *in d. c. 1. X. de pos.* etiam in ciuili causa clericum torqueri permittant; vt ibi factum aiunt; cum tamen de furto tantum quaereretur, & quidem ciuilitè, ad restitutionem pecuniæ furto ablata: in speciali hac causa tamen homicidij non qualificatiõ quorem dicemus opinionem Farinacij, vt torqueri sacerdos non potuerit; ipsæsertim vitæ hæcenus inculpatæ, imò laudabilis, *Farin. de indic. & tort. q. 4. 1. n. 9.* saltem tanta fauitia: quamuis in genere ille rigidè loquatur.

De modo igitur torquendi videndum est. Iudex qui clericum ultra modum iubet torqueri, creditur excommunicatus. *glos. & Panor. in c. vniuersitatis. de sent. excom.* & fuisse hîc dicitur sacerdos per triginta quinque horas extensus, & collari ferreo indutus. *vide Sabarell. in d. c. cum in contempt. n. 9.* vbi grauiora tormenta non admittit. & plures apud Farinac. *d. q. 8. n. 17.* et si ipse satis asperè sentiat, & lenem quaestionem admittat *d. n. 104.* in torqueri prohibitus. sed sublimitat. *n. 107. & seqq.* sed profecto *d. c. 1. X. de pos.* cum iussit Pontifex furem sub quaestionibus ad rationem poni, tanquam supremum, addit etiam (si oportuerit) vinculis alligatum: atqui vincula longè absunt ab equileo, tormentisque, de qui-

bus quaeritur.

Accedit illud D. Pauli quo iubet Episcopum, iudicemque ecclesiasticum, esse non percussorem: & quæ eo citat Gratian. *d. 45. c. non licet. d. 86.* Quare & D. Augustinus *in c. circumcelliones. 23. q. 5.* postquam laudauit Marcellinum, quod cognitionem instituisset non extendente equileo, non sulcantibus ungulis, non vrentibus flammis, sed virgarum verberibus; subdit de eodem modo, etiam iudicis solet ab Episcopis adhiberi. sed glossa id accipit in punitionem & poenam; non cognitionem & torturam. & tunc neque ad disciplinam per laicum, sed clericum aut monachum iuxta *d. c. vniuersi.* non carnificè verbera adhibentur. Sed liceat id etiam ad torturam: lenis tamen debet illa esse: quod illic Augustinus comendat. *ad hoc enim, addit, & mitissimi homines facinus occultatum diligenter, atque instanter examinant, vt inueniant quibus parcant.* quia, vt idem *ibid. c. vnum.* & plectendo & ignoscendo hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur.

Igitur vt admittamus clerici torturam, quam admitti videtur præsupponere sanctio *pragmatica Clement. VIII. inc. ad tollendas ar. 10.* dum appellationem ab ea admittit, inhibitionemque; sed non nisi visis actis, ex quibus euidenter appareat de grauiamine; cum si tortura iure vetita omnino esset; mox appellatio foret recipienda, & inhibicio concedenda: imo sententia nulla esset, ob expressum iuris errorem: lenis tamen debet esse: vt diximus. Ideoque Theologus Romanus *in Cautione criminali. seu de processibus contra sagas dub. 20.* de torturæ tempore licet Paulus III. Pontifex, inquit, in bulla quadam que continetur in Bullario 1. part. fol. 471. prohibuerit reum detineri in tortura per longum spatium, vt vnus horum: nunc tamen mitissimi iudices (nam de seuerioribus ne loqui quidem lubet) tam minime hic peccare hodie timent,

et ad horam unam aut duas dimidias torquere planè solemne fecerint. adeo ut insufficienti nominetur, quæ id tempus non expleuerit. quis hic subsistet? quis non mori malit. & vel sexcentis mendacis tantas penas redimere? ita ille; & agit tamen cum quaeritur de sagis. quantum exclamaret de clericis. Viræ antea actæ innocentia puris, sacerdotali ordine auctis, & theologiæ laurea claris. de homicidio inquisitis, ad 35. horas continud extensis? Misericordiam sanè judicialium quaestionum eleganter & Christianè plangit D. Augustinus de ciuitate Dei l. 19. c. 6. Quid enim, inquit, in sua causa quis torquetur, & cum quaeritur utrum sit nocens cruciatur, & innocens luit pro incerto scelere certissimas penas: non quia illud deiegitur; sed quia non commississe nescitur? ac per hoc ignorantia Iudicis plerumque est calamitas innocentis. & quod est intolerabilius, magisque plangendum, rigandumque, si fieri possit, fontibus lacrymarum: ut propterea Iudex torqueat accusatum, ne occidat nesciens innocentem; sit per ignorantiam misericordiam, ut & tortum & innocentem occidat, quem, ne innocentem occideret, torserat. Si enim secundum istum sapientiam delegerit ex hac vita fugere, quam diutius illi sustinere tormenta quod non commisit, commississe dicit. quo damnato, & occiso, utrum nocentem an innocentem Iudex occiderit, adhuc nescit: quem ne innocentem nesciens occideret, torfit: ac per hoc innocentem, ut sciret, torfit, & dum nesciret, occidit. quod ergo Augustinus ait adeo deplorandum plangendumque, quid est quod Iudicem ecclesiasticum cogat iudicij suis exhibere? cui non est commissæ vindicta criminum publica, cui etiam canones iubent ferri, nec dicis tantum causa. intercedere etiam pro ijs, quos summorum criminum reos ab honorum ordinumque gradibus deiectos tradit Iudici sæculari? cui nec inquirere quidem permittunt, nisi ex præscripto; c. quali.

ter & quando. X. de accus. à Concil. Trid. innouato f. 24. c. 5. denique cui non alius iudiciorum scopus est, quàm salus animarum; quæ equaleo non infidet.

De penis.

RESPONSVM I.

An obtineant pena taciti fideicommissi accommodati incapaci; cum alteri relinquitur, quod restituitur monasterio?

VT indigno auferatur, quod quis ex tacito fideicommissio suscepit restituendum ei, quem leges capere vetant. l. 18. 23. 25. D. de his quibus ut indig. sed, ut diximus supra de testam. resp. 4. quæ olim fiscus auferabat, hodie agnatis cedunt. ut & agit hic dumtaxat hæres ab intestato proximus. & dicit per edicta cæsarea hic prohibitum esse manibus mortuis hereditates, seu immobilia bona acquirere, adus omnes & dispositiones eò vergentes declarari nullas, ut, cum quid prohibetur, censetur omnia prohibita, per quæ preuenitur ad illud: & quod non licet via reuocata, non est licitum indirectè. l. 39. c. 84. de reg. iur. in 6. præterquam quod ex Concordatis an. 1541. in initis inter Carolum V. Imperatorem, ut ducem Brabantie, & huiusmodi edicta in suo robore permanent: donec aliter fuerit ordinatum.

Infert ergo agnatus irritum esse testamentum, quo reus scriptus est hæres; homo omnino extraneus, omisso vicino sanguine, & moniali ante ingressum monasterij, sub tacito promisso, atque fiducia de restituenda, seu restituenda